

Dvalegrundene

Kortet viser Dvalegrundene i Læsø Rende mellem Jylland og Hirtsholmene (nu Hirsholmene). Farvandet er fyldt med rev, skær, lavvandede grunde og små øer, som ændres af vejr og strømme. Så farvandet er svært at besejle uden lods, og det fik orlogsflåden brug for under rigsfællesskabet.

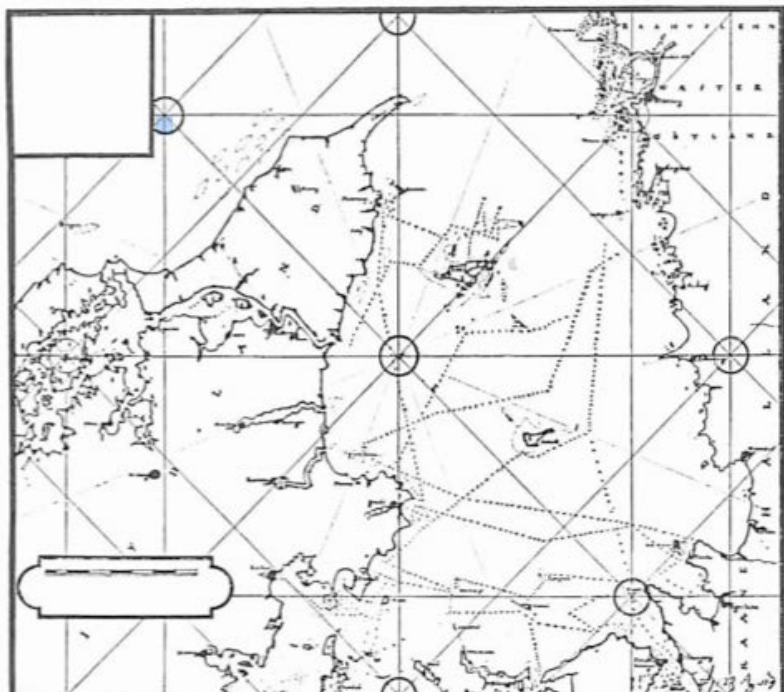
Rigsfællesskabet mellem Danmark og Norge varede fra 1536 til 1814. Og søvejen var den nemmeste vej. Kongens flåde foretrak at sejle langs kysterne, hvor der var landkending. Så den danske flåde sejlede langs Sveriges kyst til Norge i næsten 125 år. Men efter Roskildefreden i 1658, hvor Sverige erobrede Danmark-Norges grænseprovinser langs Kattegat og Øresund, dvs. Skåne, Halland og Bohuslen, blev orlogsflådens sejlads langs den nu svenske kyst risikofyldt. Derfor blev flådens sejlroute til Norge flyttet fra den svenske kyst til Jyllands østkyst.

For at beskytte flådesejladsen blev der anlagt et fæstningsanlæg ved Fladstrand (Frederikshavn) i 1670-80'erne, der både kunne forsvare flåden og den lille naturhavn, der ses på kortet til højre for navnet L.A. Meyer. Her kunne orlogsflåden ankre op, før flåden sejlede videre til Norge.

For at kunne lodse flåden gennem Dvalegrundene blev der ansat fem matroser lidt før 1700, som lodsede under svenskekrigene og Store Nordiske Krig i begyndelsen af 1700-tallet. Men i 1733 grundstødte en dansk fregat alligevel i Dvalegrundenes farefyldte farvand.

De historisk meget usikre forhold i Danmark og det farlige farvand i Dvalegrundene var antagelig årsag til, at Christian VI den 4. september 1743 underskrev en instruks for et kongeligt privilegeret lodseri ved Dvalegrundene. Formålet var først og fremmest, at lodseriet skulle stå til rådighed for kongens orlogsflåde. Lodseriet bestod af formanden, Peder Johansen Fugl og 3 lodser, der var søfolk. De to lodser skulle bo i Fladstrand, men den tredje lods skulle bo ved Hals, så orlogsfartøjerne kunne få en lods om bord fra begge sider, før skibet nærmede sig Dvalegrundene.

Ud over lønnen for lodsarbejdet for flåden fik lodserne eneret til - fremfor andre lodser og fiskere i området - at lodse alle ind- og udgående handelsskibe samt alle de passerende handelsskibe gennem Dvalegrundene. Det fik dog ikke den tilsigtede virkning, da privilegiet hverken blev respekteret af lodssøgende skibe eller af de lokale, der tilbød sig som lodser. For indrulleringscheferne udstedte lodspatenter til mange søfolk. Og der var ingen statslig kontrol af lodserne og deres virke.

Peder Fugl døde nogle år senere og blev efterfulgt af svigersønnen Christen Aalbeck. Men lodseriets instruks fra 1743 fik en kort levetid. For Dvalegrundenes lodseri eksisterende kun frem til 1700-tallets slutning. Ved en anordning af 27. oktober 1800 indgik Dvalegrundenes Lodseri i et lodseri der omfattede Bangsbostrand, Fladstrand, Hirtsholmene, Læsø og Skagen. Se beskrivelsen af lodseriet under Frederikshavn.

Til venstre ses søkortdirektør Jens Sørensens opmåling af Kattegat i 1694. Kortet vidner om, at det var sikrest at sejle langs de svenske og danske kyster.

Admiralitetet, der havde ansvaret for lodsvæsenet i 1700-tallet, prøvede at råde bod på manglende organisation og kontrol ved at lade lodskaptajn Andreas Lous få tilsyn med Dvalegrundene i 1760. Men da han samtidig skulle føre tilsyn med Dragør Lodseri og fra 1775 med Isefjorden og fra 1778 for Helsingør Lodseri, tegne søkort, eksaminere lodser og udstede reglementer, må opgaven have været uoverkommelig, selv om Danmarks første overlods gjorde alt for at styre lodserierne.

Efter Andreas Lous død i 1796 overtog kontreadmiral Poul de Løwenørn embedet. Han foretog en inspektionsrejse i Østdanmark i 1797 og en inspektionsrejse i Jylland i 1798. Her konstaterede han "megen Uorden" og på Hirtsholmene og Fladstrand "de største Misbrug". Det medførte, at lodserierne mistede de kongelige privilegier, og at lodserierne fremtidig skulle være økonomisk selvberørende og med et øget tilsyn. Den nye lodseriorganisering i farvandet blev fastslået i en "Interims-Anordning for Fladstrand og de dermed forenede Lodserier af 27. oktober 1800".

Lodstakster - se Frederikshavn.

Skrevet af Danmarks Lodsmuseumsforening